

POSUDEK vedoucího diplomové práce

Jméno a příjmení studenta: Bc. Martin Pavlík

Název diplomové práce: *Zrcadlení motivů kritiky křesťanství F. Nietzscheho ve vězeňské teologii D. Bonhoeffera*

Vedoucí diplomové práce: Doc. ThDr. Jiří Vogel, Th.D.

V Praze 15. července 2018

Dietrich Bonhoeffer náleží k teologům, jejichž dílo budí stále značnou pozornost. Jasně myšlení provázené poutavým životním příběhem nese v sobě zvláštní prorocký akcent, který je vlastní biblickému odkazu, jehož myšlenkové obsahy sice někdy stěží dokážeme rozluštit, přesto jsou pro nás trvalým zdrojem inspirace. Není proto divu, že se řady badatelů, kteří se věnují životu a dílu D. Bonhoeffera, spíše rozrůstají. Pro studenta, který se hodlá tématy svázané s touto významnou osobností 20. století zabývat, to však zároveň v sobě nese velkou nesnáz. Proniknout Bonhoefferovým dílem je bezpochyby kvůli jeho rozsahu náročné, nicméně zvládnutelné, ovšem proniknout kvantitou studií o různých aspektech jeho života a díla je mírně řečeno za hranicemi možnosti dvouletého magisterského studia. Student si proto musí své téma jasně vymezit, aby mohl prostudovat všechny důležité primární i sekundární zdroje a jeho práce se tak mohla stát skutečným přínosem.

Martin Pavlík se s tímto přístupem snaží vstoupit do probíhající diskuze již na prvních stránkách úvodu, ve kterém popisuje pestrost interpretací Bonhoefferova díla a vymezuje téma tak, že se hodlá zaměřit na příbuzné motivy mezi Bonhoefferovou (co do možných interpretací nejproblematictější) tzv. vězeňskou teologií a Nietzscheho ostrou kritikou křesťanství. Souvislostem mezi F. Nietzsche a D. Bonhoefferem již bylo věnováno několik studií, které ovšem nedocházejí ke stejným závěrům. Na tomto základě se mu daří vymezit jasný cíl, a to zejména ověřit, příp. doplnit relevantnost předchozích studií věnovaných tomuto tématu.

Práce má jasnou strukturu. Je otevřena pátráním po pramenech Bonhoefferovy filozofické inspirace. V této kapitole je plasticky představena diskuze o vlivu filozofie na Bonhoefferovu tvorbu, protože v ní není tematizován pouze Nietzsche, ale také Feuerbach, Kierkegaard, Kant či Dilthey spolu s otázkou dominantního vlivu. Následující kapitola se snaží charakterizovat podstatné znaky Nietzscheho kritiky

křesťanství (postavené zejména na jeho spise *Antikrist*) a Bonhoefferovy kritiky křesťanství v jeho korespondenci z vězení. Pavlíkovi nejde o vyčerpávající popis Nietzscheho kritiky spíše o zvýraznění podstatných znaků, které lze porovnávat s obsahem vybraných Bonhoefferových dopisů. V tomto kritickém bodě diplomové práce se mu tak podařilo vyhnout zbytečné „vatovitosti“ textu. Zaměřuje se zejména na Nietzscheho přístup ke křesťanství jako k pacientovi, ve kterém neargumentuje, ale provádí psychologickou analýzu, vytýká mu odživotnění života, náhražkovitého Boha apod. Podobné prvky pak odkrývá i v Bonhoefferově vězeňské teologii, v jeho kritice metafyzického myšlení a zejména v příbuzných pojmech: nouzová výpomoc, pracovní hypotéza boha, deus ex machina apod.

Poslední kapitola je věnována shodám a rozdílům. Na začátku přichází se zajímavým upozorněním, že obě díla (Nietzscheho *Antikrist* i Bonhoefferovy dopisy) jsou charakteristická určitou fragmentaritou a přinášejí spíše nehotové myšlenkové náčrty. Dále si všímá zdůrazňování paradoxality filozofických a náboženských myšlenkových konstruktů u obou autorů. Dlužno podotknout, že jde o koncepce vlastní i řadě dalších teologů a filozofů 19. a 20. století. A mimo jiné si všímá i jejich schopnosti číst znamení doby. Poté následuje srovnání myšlenkových struktur a jejich výrazů, např.: Bonhoefferův „dospělý člověk“ není zcela identifikovatelný s Nietzscheho výrazem „nadčlověk“; Nietzscheho koncept „Bůh je mrtev“ s Bonhoefferovým „odmítnutím pracovní hypotézy Boha“; dále se věnuje užívání pojmu *Lückenbüßer*; vazbě *Für-sich-sein – Für-andere-dasein* apod. Závěr práce tvoří hodnocení ověření hypotéz a splnění cílů.

Zvláštní pozornost si zaslouží Pavlíkův poznámkový aparát, který nepřináší jen odkazy na příslušná místa v citovaných studiích, ale často doplňuje text práce dalšími postřehy a komentáři. Nejen po obsahové, nýbrž i po formální stránce splňuje práce všechny náležitosti. Práce se dobře čte, nevyskytují se v ní zbytečné stylistické a gramatické chyby.

Martin Pavlík ve své práci prokázal, že je schopen pracovat jako skutečný badatel, který využívá všech dostupných a hlavně nejnovějších zdrojů a který dokáže přinést relevantní výsledky. Z těchto důvodů hodnotím jeho práci – výborně.